

Laastinkappaleita pikkutylliparin *Charadrius dubius* munina

Heikki Arppe

Tarkistaessani 29.5.1982 edellisen vuoden pikkutylilireviiriä Helsingin Kyläsaaren polttolaitoksen viereiseltä hiekka-alueelta havaitsin vanhan pesäpaikan läheltä lähtevän pikkutylillin, joka käyttäytyi hautovan emon lailla. Kiirehdin paikalle, josta emo oli lähtenyt. Huolellisesta etsinnästä huolimatta en havainnut oletettua munapesää. Koska pikkutylillin pesää on joskus tavattoman vaikea nähdä, vaikka se olisi aivan vieressä, palasin autoon ja odotin, kunnes emo tuli jälleen hautomaan. Otin tarkan suunnan kohti emoa ja yritin uudelleen etsiä pesää tuloksetta. Ainoa mitä löysin, oli pesäkuoppaa muistuttava painanne, jossa oli pyöreähkö laastinpala. Koska en löytänyt munapesää toistuvista yrityksistä huolimatta, aloin epäillä emon hautovan todellakin laastinkappaleita ja viritin emopyydyksen sen päälle. Hetken päästä emo hautoiakin pyydyksen alla. Rengastin emon, joka oli todennäköisesti koiras. Toista emoa ei näkynyt paikalla. Arvelin, että jokin pesärosvo, esimerkiksi joku paikalla olevista variksista, olisi saattanut ryöstää pesästä munat ja vahingossa pyöräyttää laastinkappaleen pesän pohjalle. Tämän jälkeen emo olisi ryhtynyt hautomaan tätä uutta "munaa". Poistin laastinkappaleen pesästä toivoen, että linnut aloittaisivat uusintapesinnän.

Palasin paikalle 11.6. ja löysin jälleen hautomasta lähtevän emon. Pesäpaikka sijaitti 20 metrin päässä edellisestä. Yllätyksekseni löysin pesästä useita erikokoisia laastinkappaleita, myös kulmikkaita, kasattuna siististi pesäpohjan keskelle. Nyt molemmat emot olivat paikalla. Kummatkin oli rengastettu, mutta yrityksistä huolimatta tuulisen sään vuoksi en saanut niitä kiinni. Hävitin jälleen pesän.

Kolmannen kerran kävin paikalla 9.7. Viiden metrin päässä edellisestä paikasta löytyi jälleen pesäsyvennyks täynnä laastinkappaleita. Onnistuin nyt kontrolloimaan myös toisen emon. Se oli rengastettu vuotta aikaisemmin 14 kilometrin päässä poikasena. Tämä kolmas pesä oli erittäin huolellisesti rakennettu, kuten molemmat aiemmatkin.

Emojen hautomisinto oli suuri, sillä monista häiriöistä huolimatta kumpikin emo palasi poistuttuani välittömästi hautomaan. Valitettavasti en kyennyt varmistamaan kummankaan emon sukupuolta.

Miksi pikkutylit tekivät pesän toisensa jälkeen hautoen niissä vaaleita laastinkappaleita? Ehkä kyseessä oli kaksi paritonta, nuorta koirasta, joiden pesimisvietti oli laennut sijaistoiminnaksi. On myös mahdollista, että pikkutyliliparin naaras ei olisi kyennyt munimaan ja olisi näin yrittänyt hoitaa pesintäänsä.

Kokeellisesti on osoitettu, että monet linnut hautovat munien sijasta pesään asetettuja vieraita esineitä. Tässä tapauksessa näyttää kuitenkin siltä, että kyseinen pikkutylilipari on kolmasti saman pesintäkauden aikana ryhtynyt hautomaan löytämiään keinotekoisia munia.

Summary: Little Ringed Plover *Charadrius dubius* incubating pieces of mortar

In summer 1982 I observed exceptional behaviour in a pair of Little Ringed Plovers in Helsinki. On 29 May, 11 June and 7 July I found three nests in which the same pair were incubating little pieces of mortar instead of eggs.

I ringed one of the two birds incubating a piece of mortar in the first nest. The next two nests also contained pieces of mortar. When the pair were inhabiting their third nest, I captured the other bird and found that it had been ringed as a chick the year before.

Why did these birds use "artificial eggs"? One explanation might be that two unmated one-year-old birds, both possibly males, had solved their breeding problems in this way.

Kirjoittajan osoite: Kirkkoherrantie 5 B 17, SF-00650 Helsinki 65, Finland

Tukkasotkanaaras palasi hautomaan pesää, josta poikaset olivat lähteneet

Eino Merilä & Pentti Vikberg

Kesällä 1975 merkitsimme Hailuodon Kengänkarilla (721:40 Grid 27°E) pesiviä tukkasotkanaaraita valkeilla höyhenmerkeillä tarkoituksena seurata poikueiden liikumista ja menestymistä ranta-alueilla. Eräs merkityistä naaraista, joka oli poistunut kuoriutuneiden poikastensa kanssa pesästä, palasi poikkeuksellisesti jatkamaan pesään jääneiden kuoriutumiskelvottomien munien hautomista.

Muninta alkoi 11.6. ja pesään munittiin yksitoista munaa. Haudonnan alkuvaiheessa pesinnän aloitusajankohdasta noin 40 cm kohonnut merivesi uhkasi pesää, jolloin emo korotti pesää 10 cm nyhtäen ruohoja pesän ympäriltä pesän pohjalle. Korotuksen yhteydessä uuden pesämateriaalin alle jäi neljä munaa ja varikset tai muut

vahinkoeläimet söivät neljä munaa, joten emolle jäi haudottavaksi vain kolme munaa. Emo pyydystettiin tässä vaiheessa ja merkittiin tummaan höyhenistöön maitoliimalla kiinnitetyillä valkeilla kananhöyhenillä. Seurattaessa hautomista todettiin, että naaras kaivoi pesämateriaaliin hautautuneet munat muiden munien joukkoon haudottaviksi. Hautautuneina olleet munat olivat luonnollisesti tässä vaiheessa jo kuoriutumiskelvottomia. Kolmen pesästä poistuneen poikasen jäljiltä todettiin 17.7. poljettuihin untuvakehäineksiin painuneina aikaisemmin hautautuneina olleet neljä munaa sekä kuoriutuneiden munien kalvot ja kuorimurua.

Kymmenen päivää myöhemmin merkitty naaras pakeni pesästä, jossa kuoriutumiskelvottomat munat olivat